

TARPTAUTINĖ MOKSLINĖ KONFERENCIJA „NAUJAUSI ARCHEOLOGINIAI TYRINĖJIMAI“ (2010 m.)

Tarptautinė mokslinė konferencija „Naujausi archeologiniai tyrinėjimai“ (anksčiau – „Naujausi archeologiniai tyrinėjimai Lietuvoje“) – ilgaites tradicijas turintis kasmetinis renginys, skirtas naujausių archeologinių tyrinėjimų Lietuvoje ir kaimyniniuose kraštuose duomenims pristatyti. Kasmet šios konferencijos rengiamos skirtinguose Lietuvos regionuose, tokiu būdu sudarant galimybę dalyviams susipažinti su gausiu ir įvairiu Lietuvos archeologijos paveldu bei pagerbti tuose regionuose dirbančius archeologus, muziejininkus bei paveldosaugininkus. 2010 m. konferencija „Naujausi archeologiniai tyrinėjimai“ vyko Šiauliuose, „Aušros“ muziejaus Ch. Frenkelio viloje. Lapkričio 26–27 dienomis Lietuvos archeologai, kultūros paveldo specialistai, Vilniaus ir Klaipėdos universitetų studentai bei archeologai iš Latvijos, Estijos ir Baltarusijos turėjo galimybę susipažinti su 2009 m. archeologinių tyrinėjimų Lietuvoje svarbiausiais rezultatais ir analogiškais pasiekimais kaimyninėse šalyse.

Neatsiejamas renginio tikslas yra tęsti glaudžią konferencijos ir leidinio „Archeologiniai tyrinėjimai Lietuvoje“ tradiciją – kiekvienoje konferencijoje pristatyti naują tęstinio leidinio knygą. Šiais metais Šiauliuose buvo pristatytas jau 29-asis mokslinis leidinys „Archeologiniai tyrinėjimai Lietuvoje 2009 metais“ – išleistas laiku, nors ir mažesnės apimties, tačiau ne mažesnės kokybės ir svarbos.

Nuo 2006 m., konferencijai „Naujausi archeologiniai tyrinėjimai“ tapus tarptautine, jau yra įprasta pirmojoje jos dalyje matyti mokslininkus iš kaimyninių šalių. Šiais metais archeologai iš Latvijos, Estijos ir Baltarusijos apibendrino savo atstovaujama šalių svarbiausius metų pasiekimus archeologijos srityje, tyrinėjimų metodiką bei problematiką.

Po metų pertraukos archeologai prof. dr. O. Levko, dr. V. Lakiza, dr. A. Medvedev ir dr. V. Koshman pristatė pastarųjų metų reikšmingiausius archeologinius tyrimus kaimyninėje Baltaru-

sijoje. Apibendrinti istoriniam ir kultūriniam Drutsko (*Drucko*) kompleksui priklausančio pilkapyno tyrimai (vad. prof. dr. O. Levko), sukėlę pastaraisiais metais bene daugiausiai diskusijų šioje šalyje. Daugiausia dėmesio skirta 38 individų kolektyviniam palaidojimui pilkapyje, jungiančiam tiek ikirikščioniškąsias, tiek krikščioniškąsias laidojimo tradicijas, kuris, anot tyrėjų, yra unikalus ne tik Baltarusijoje, bet ir visame Rytų Baltijos regione. Plačios apimties ir itin rezultatyvūs tyrimai taip pat vykdyti ir statomos Gardino hidroelektrinės teritorijoje (vad. dr. V. Lakiza), kurių metu aptikti 33 iki tol nežinoti įvairių laikotarpių archeologiniai objektai bei surinkta daugiau nei 100 000 radinių. Piliakalnių tyrimus šalyje reprezentavo Svislach (*Svisloch*) piliakalnio (Mogiliovo sritis), miestų – Minsko senosios dalies archeologiniai tyrinėjimai.

Latvijoje 2009 m. buvo išduoti 59 leidimai vykdyti archeologinius tyrinėjimus. Svarbiausius jų savo pranešime apžvelgė Inna Lazdiņa. Daugiausia dėmesio tiek pristatyme, tiek realioje vykdomų archeologinių tyrimų situacijoje Latvijos teritorijoje skiriama miestų tyrimams – dėl intensyviai vykdomų miesto tvarkybos ir renovavimo darbų. Konstruktyvaus pranešimo metu buvo trumpai pristatyta net 14 objektų, datuojamų nuo mezolito iki naujųjų laikų. Trumpai aptarti tęsiami Zveiniekų (*Zvejnieki*) kapinyno archeologiniai tyrinėjimai, Zveiniekų I ir II senovės gyvenviečių tyrimai magnetometru, ankstyvuojų metalų laikotarpiu datuojamo Rušenicos (*Rušenica*) piliakalnio, įvairių archeologinių objektų kompleksų Cėsyje (*Riekstukalns*), Siguldoje (*Krusta kalns*), viduramžių pilių (*Dobele, Rauna, Nurmuiža*), Rygos ir Ventspilio miestų archeologiniai tyrimai ir kiti.

Kiekvienais metais „Naujausių archeologinių tyrinėjimų“ konferencijose taip pat sulaukiame ir Estijos mokslininkų. 2010 m. Arvi Haak klausytojams pristatė savo ir kolegų parengtus pranešimus apie priešistorės objektus Estijoje (Martti Veldi), apie viduramžių ir naujųjų laikų objektų archeologinius kasinėjimus Talino, Tartu, Kuresarės miestuose (Arvi Haak) ir XII–XIII a. Kuk-



Konferencijos dalyviai ant Bubių piliakalnio. A. Čepulytės nuotr.

rusės (*Kukruse*) kapinyną bei mezolito laikotarpiu datuojamą masinį palaidojimą Veibri (Mari Lõhmus). Pastarasis sulaukė bene didžiausio konferencijos dalyvių susidomėjimo. 2010 m. vasarą, siekiant nustatyti vėlyvuojū mezolitu datuojamo Veibri kapinyno ribas, teritorija buvo tiriama georadaru, o pastebėtos 3 anomalijos tiriamos nuodugniau. Vienoje jų aptiktas masinis 10 nužudytų individų palaidojimas, taip pat priskiriamas mezolito laikotarpiui (pagal archeologinį kontekstą), nustebino ne vieną pranešimo klausytoją.

Deja, šiais metais nesulaukėme svečių iš Lenkijos, Kaliningrado srities ir tolimesnių Rusijos regionų. Tačiau galima pasidžiaugti išsamiais Latvijos, Estijos ir Baltarusijos archeologinių tyrimų ir rezultatų pristatymais, kurie, anot dr. E. Svetiko, galėtų būti paskata ir pavyzdys kitose tokio pobūdžio konferencijose glaustai apibendrinti ir skelbti Lietuvos tyrimų medžiagą.

Lietuvos archeologai konferencijos metu taip pat pristatė reikšmingiausius ar įdomiausius Lietuvos archeologijos paveldo tyrinėjimų rezultatus. 2009 m. vykdytos senovės gyvenviečių paieškos ir tyrimai ežerų salose, anot pačių pranešimo auto-

rių, – tai savotiškas lūžio momentas. 2009 m. rasta net 17 iki tol nežinotų senovės gyvenviečių ežerų salose. Pranešimo metu (doc. dr. G. Zabiela, dr. D. Stončius, M. Mačiulis) pateiktos ne tik bendros tyrimų tendencijos, salų ar gyvenviečių parametrai, bet ir su gamtine salų aplinka susiję dėsningumai bei išvados. Dr. D. Stončius ragino archeologus daugiau dėmesio skirti archeologiniams žvalgymams ir tyrimams salose, salų vandens telkiniuose ir pelkėse. Kitas įdomus negausiems seniausios proistorės laikotarpių tyrimams atstovaujantis objektas – Naravų senovės gyvenvietė ir jos archeologiniai tyrinėjimai (dr. E. Šatavičius). Finaliniu paleolitu ir mezolito laikotarpiu datuojama senovės gyvenvietė Vilniaus miesto pakraštyje (Grigiškių sen.) bei viduramžių kaimavietė, kurios sluoksnyje rastas paauglio kapas, datuotinas XVII a. viduriu, anot tyrėjo, yra unikalus priešistorės ir istorinių laikų archeologijos objektas. Jį siūloma įrašyti į Nekilnojamųjų kultūros vertybių registrą, nors nemaža dalis archeologinio objekto jau buvo sunaikinta viaduko ir kelių statybos metu.

Konferencijos metu pristatyti ir dar 2001 m.

nustatyto Kalnuvėnų kapinyno (Klaipėdos r., Sendvario sen.) 2004–2009 m. tyrimai (J. Kanarskas), kuriame ištirti 86 griautiniai ir 2 degintiniai kapai, datuojami VIII–XI a., o visa kapinyno medžiaga būdinga Lietuvos pajūrio kuršių materialinei kultūrai. Aptariant viduramžių laikotarpį, vieni žinomiausių ir svarbiausių išlieka Dubingių Radvilų rūmų tyrimai (prof. habil. dr. A. Kuncevičius). 2009 m. ieškota spėjamo bokšto, kuris tarsi matomas 1872 m. Napoleono Ordos piešinyje, tačiau spėjamoje vietoje jis neaptiktas. Nepaisant to, tyrimų metu rasti ir atkasti du rūšiai, laiptinė į rūšį ir rūmus, virtuvė, latrina, ūkinė duobė, o pats Dubingių Radvilų rūmų objektas nuolat susilaukia išskirtinio tiek archeologų profesionalų, tiek smalsuolių dėmesio.

Apie 2009 m. vykdytų Kauno pilies XVI a. bastėjos kiemo archeologinių tyrinėjimų tikslus ir rezultatus pasakojo jų vadovas A. Žalnierius. Ištirtas bastėjos kiemas, esantis tarp antrosios mūrinės pilies PR bokšto ir žiedinės bastėjos sienos, kur ateityje numatoma išdėstyti Kauno pilies inžinerinę infrastruktūrą ir suprojektuoti visuomeninės paskirties patalpas. Tai, anot pranešimo autoriaus, padėjo perprasti ne tik pilies ir jos sienų konstrukcijas, tyrimų metu buvo aptikti ir aiškesni duomenys apie šaudyklos mūrus, XIX a. pastatų liekanas bei kitus susijusius objektus.

O. Fediajevas klausytojus išsamiai supažindino su pirmąja ir kol kas vienintele nuosekliai ir nuodugniai ištirta dvarvieta Lietuvoje – Stabatiškės (Ignalinos r., Visagino sav.). Vieni didžiausių pastaraisiais metais archeologinių kasinėjimų buvo vykdyti dėl saugomos teritorijos patekimo į būsimos radioaktyvių atliekų kapavietės žemės sklypą, todėl ji turėjo būti visiškai ištirta. Visoje ištirtoje dvarvietės teritorijoje surasta 16 pagrindinių objektų: 6 pastatai, 3 šuliniai, 3 žmonių palaidojimai, 4 arklių laidojimo vietos.

Konferencijos metu buvo pristatomos ir archeologinių tyrimų informacijos išsaugojimo bei archyvavimo problemos ir jų sprendimo būdai. Šia tema skaitytas pranešimas „XXI a. Lietuvos archeologijos archyvas, arba ką paliksim po savęs“

(doc. dr. R. Laužikas, dr. V. Vaitkevičius, I. Vosyliūtė) sulaukė itin didelio dalyvių susidomėjimo ir aktyvios diskusijos. Dr. Vyktas Vaitkevičius kolegias kvietė pasidalinti kopijomis skaitmeninių vaizdų archyvui, kurio kontūrai buvo pristatyti doc. dr. R. Laužiko, bei išsaugoti pirminius skaitmeninius duomenis, kurių pagrindu buvo parengtos oficialios ataskaitos, kaip šaltinį moksliniams ir taidomiesiems tyrimams ateityje, tam, kad būtų sudarytos sąlygos visiškai pasinaudoti informacinių technologijų galimybėmis, duomenis patogiai analizuoti, kurti ir išsaugoti XXI a. Lietuvos archeologijos archyvą.

Konferencijos organizavimo principai, pasiteisinę ir ankstesniais metais, nepakito – dalyviai turėjo galimybę pasižvalgyti po pasirinkto regiono, šiuo atveju – Šiaulių miesto ir apylinkių, gausų ir įvairų archeologijos paveldą. Pirmąją dieną svečiai profesionalios muziejaus gidės buvo supažindinti su Ch. Frenkelio vilos ekspozicija. Antrąją renginio dieną Šiaulių „Aušros“ muziejaus archeologės A. Šapaitė ir dr. B. Salatkienė dalyviams aprodė Šiaulių miesto archeologinį paveldą, pristatė Lieporių senovės gyvenvietę ir Kurtuvėnų dvarą, B. Dakanis – Bubių piliakalnį, doc. dr. G. Zabiela – Kryžių kalną. Ekskursijos metu buvo stengiamasi aktualizuoti archeologinio paveldo išsaugojimo ir puoselėjimo svarbą ne tik Šiaulių, bet ir kitų miestų paveldosaugos srityje.

2010 m. surengus tarptautinę mokslinę konferenciją „Naujausi archeologiniai tyrinėjimai“, dar kartą buvo pratęsta graži ilgametė tradicija kasmet rengti specialią mokslinę konferenciją, skirtą Lietuvos ir kaimyninių šalių archeologijos paveldo tyrinėjimams. Jau penktą kartą surengta tarptautiniu lygiu konferencija rodo Lietuvos ir kaimyninių šalių archeologų bendradarbiavimo puoselėjimą. Kaimyninių valstybių atstovai pastebėjo ne tik puikų konferencijos organizavimą, bet ir tai, jog Lietuva pasižymi stabilia ir aktyvia archeologinių tyrimų sklaida kasmetinėmis tradicinėmis konferencijomis, leidiniais ir pristatymais internetinėje erdvėje.

Agnė ŽILINSKAITĖ